

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

223105010

Inventář

Archivní pomůcka č. 387

NAD č. 181

Značka fondu: AM Žihle

Archiv města Žihle

1559-1945 (1946)

Zpracoval: Mgr. Eva Němečková, Ph.D.

Plasy 2020

Obsah

I. Dějiny původce archivního souboru	3
Žihle obec, Plzeň-sever, Česko, působnost od 1238-1850	3
Bürgermeisteramt Scheles Plzeň-sever, Česko, 1850-1945	6
Místní národní výbor Žihle Plzeň-sever, Česko, 1945-1990	10
II. Dějiny archivního souboru	13
III. Archivní charakteristika archivního souboru	13
IV. Tematický popis archivního souboru	14
V. Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení archivní pomůcky	14
Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	15
Příloha č. 2: Vývoj počtu obyvatel a domů v Žihli	16
Příloha č. 3: Přehled primasů, představených a starostů v Žihli	17
Jednotky popisu	18
Listiny do r. 1850	18
Správní knihy	19
Odborná pojednání a přepisy historických pramenů	19
Spisový materiál	20
Účetní knihy	21
Typář	21
Rejstřík korporativní	22
Rejstřík osobní	23
Rejstřík zeměpisný	24
Rejstřík děl	25

I. Dějiny původce archivního souboru

Žihle obec, Plzeň-sever, Česko, působnost od 1238-1850

Preferovaná forma jména: Žihle obec, Plzeň-sever, Česko, působnost od 1238-1850

Typ preferované formy jména: uměle vytvořené označení

Variantská forma jména: Stadtl Scheles

Působnost od: 1238

Poznámka ke vzniku: nejstarší zmínka v kupní smlouvě mezi klášterem Plasy a králem Václavem II.

Zdroj informací ke vzniku: Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae I. Zpracoval Karel Jaromír Erben. Praha : 1855, s. 439-440.

Datum zániku: 1850

Poznámka k zániku: zavedení obecní samosprávy na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení ze dne 17. března 1849 (č. 170/1849 říšského zákoníku)

Nástupce: Bürgermeisteramt Scheles Plzeň-sever, Česko, 1850-1945

Sídlo

Sídlo: Žihle (Plzeň-sever, Česko)

Poznámka: čp. 64

Geografická působnost

Místo: Žihle (Plzeň-sever, Česko)

Charakteristika:

úřad městské správy s nevyhraněným názvem v poddanském městečku

Dějiny původce:

Žihle (něm. Scheles) leží 30 kilometrů severně od Plzně na katastrálním území stejného jména o rozloze 39,85 km² v nadmořské výšce 448 metrů. Antonín Profous odvozuje název Žihle ze slova "žeh".

Nejstarší zmínka o Žihli pochází z roku 1238, kdy ji král Václav I. vyměnil s plaským klášterem za ves Kožlany. Stala se tak majetkem cisterciáckého řádu. V roce 1268 se Žihle objevuje v kupní smlouvě mezi pražským biskupem Janem a plaským klášterem. Je zde označena jako trhové místo (lat. oppidum forense). O necelé století později, roku 1351, ji obdařil plaský opat Jan emfyteutickým (tj. zákupním) právem s 1070 jitry půdy (20–30 lánů). Nově měli Žihelští platit ve dvou termínech, na Velikonoce a na svátek sv. Martina, z každého jitra 9 malých denárů. Poddaní směli v rámci obce disponovat svým majetkem, cizím ho však mohli prodat pouze se svolením opata. Žihelští poddaní byli povinni klášteru odvádět čtyřikrát do roka vápenné fůry nebo robotovat na jeho poplužním dvoře v Olšanech. Majetkem kláštera zůstala Žihle s malými přestávkami během husitských válek do roku 1448. V té době se klášter ocitl ve finanční tísní, a tak Žihli na 60 let spolu s dalšími vesnicemi Odlezly, Pohvizdy, Podbořánky a pustinou Bor zastavil za 200 kop Janu Caltovi z Kamenné Hory, majiteli sousedního rabštejnského panství. Součástí tohoto panství byla až do roku 1595. Po smrti Jana Calty se držitelé dominia střídali. Do roku 1509 jimi byli Gutštejnové, následně Šlikové a od roku 1578 Libštejnští z Kolovrat.

Dne 28. listopadu 1559 vyprosil Jáchym Šlik z Holíče na Ferdinandovi I. vydání významného česky psaného privilegia. V něm se uvádí, že městečko vyhořelo a dříve udělená privilegia zničil požár. Žihli byly listinou obnoveny již dříve udělené výsady, byla opětovně povýšena na město, byly jí potvrzeny dva výroční trhy (v úterý před svátkem sv. Jiří a v úterý po svátku sv. Václava), týdenní trhy, právo pečetit zeleným voskem, možnost provozování řemesel a nově jí byl udělen městský znak, který byl v listině popsán i vyobrazen.

Roku 1599 potvrdil Mikuláš Libštejnský z Kolovrat stávající privilegia a nově propůjčil měšťanům právo vařit pivo. O čtyři měsíce později Libštejnský panství prodal Václavu Chotkovi z Chockova za 53,5 tisíce kop míšeňských grošů. Václavův syn Jan se přidal na stranu vzbouřených stavů, proto bylo po roce 1621 žihelské panství rodu konfiskováno a spravováno královskou komorou. Od ní ho koupil roku 1622 za 48 tisíc zlatých Heřman Černín z Chudenic a připojil ke svému sousednímu panství Petrohrad v Žateckém kraji, k němuž Žihle náležela až do konce patrimoniální správy. Kupní smlouva představuje významný pramen a informuje o stavu, v jakém se tehdy nacházela Žihle, okolní vesnice a dvory. Součástí je i soupis obyvatel včetně výměry jejich pozemků a k nim se vztahujících povinností.

Po třicetileté válce se Žihelští několikrát pokoušeli vymoci na Černínech potvrzení svých privilegií, obnovení pravomocí (vést počty nebo gruntovní knihy) a zmírnění robotních povinností. Obrátili se proto i na císaře Ferdinanda III. Habsburského, který doporučil jejich potvrzení. Černínové však zůstali neoblomní. Jistý příslib schválení naznačil v roce 1680 Humprecht Jan Černín, Žihelští se proto nepřipojili k robotní vzpouře na petrohradském panství. Na svou loajalitu se pak odvolávali v pozdějších žádostech.

Nešťastný byl pro Žihli přelom 60. a 70. let 18. století. V roce 1768 postihl městečko požár, při němž shořelo 41 domů a 24 stodol včetně úrody, následujícího roku prudké deště odplavily novou setbu a v letech 1771–1772 nastalo extrémní sucho a neúroda.

V 90. letech 18. století usilovala Žihle o zřízení regulovaného magistrátu. Krajsí úředníci však nesouhlasili a argumentovali chudobou městečka a jeho neschopností regulovaný magistrát financovat. Stejnou žádost Žihelští opakovali ve 40. letech 19. století. Stanovisko krajského úřadu bylo opět zamítavé, a to i přes to, že v roce 1793 udělil císař

František II. Žihli právo pořádat dva jarmarky s dobytčím trhem (první se konal první úterý po sv. Jiřím a druhý v úterý po sv. Václavu), čímž se ekonomická situace městečka zlepšila.

Posledním vrchnostenským držitelem Žihle před zánikem patrimoniální správy v polovině 19. století byl Eugen hrabě Černín z Chudenic, tehdejší majitel panství Petrohrad.

Funkce původce:

úřední správa s výkonem vlastní a přenesené působnosti

Normy konstitutivní:

Privilegium Ferdinanda I. z 28. listopadu 1559, kterým povyšuje Žihli na městečko, uděluje jí znak, výroční trhy a právo pečetit zeleným voskem.

Privilegium Mikuláše Libštejnského z Kolovrat ze 7. května 1599, kterým potvrzuje stará privilegia a povoluje měšťanům vařit pivo.

Privilegium Františka II. z 27. května 1793, kterým udělil Žihli dva jarmarky s dobytčími trhy.

Vnitřní struktury:

Městská rada v čele s purkmistrem, rychtář zodpovědný petrohradskému vrchnostenskému rychtáři. Ve druhé polovině 18. století se městská rada zúžila na čtyři purkmistry, střídající se pravděpodobně po čtvrt roce, z nichž jeden byl stále primátorem, a čtyři přísedící. Dále v Žihli působil rychtář a vicerychtář, nbespecifikovaný počet obecních starších, dohlizitel nad masem a chlebem a dva inspektoři komínů. V souvislosti se snížením významu městečka ve 20. letech 19. století reprezentoval městskou správu již jen správce tržního soudu (Marktgerichtsverwesser) se dvěma přísedícími a později pouze představený (Ortsrvorsteher).

Zdroje informací:

Archivní prameny:

SOKA Plzeň-sever se sídlem v Plasích, fond Místní národní výbor Žihle /nezpracováno/, Žihle - rukopis Jindřicha Nacházela, 1977.

Tištěné prameny:

PALACKÝ, František. Podrobný popis Království českého. Praha, 1848.

Literatura:

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan. Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

KUČA, Karel. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl - V-Ž. Praha : Libri, 2011.

PEŠÍKOVÁ, Martina. Žihelské znakové privilegium a městský znak. Kronika regionu, 2004, č. 3, s. 8-9.

PROFOUS, Antonín. Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. IV. díl - S-Ž. Praha : Československá akademie věd a umění, 1957.

SCHALLER, Jaroslav. Topografie des Königreichs Böhmen - Pilsner Kreis. Praha, 1788.

SOMMER, Johann Gottfried. Das Königreichs Böhmen. Sechster Band - Pilsner Kreis. Praha, 1838.

VLČKOVÁ, Jitka - VLČEK, Pavel. Žihle - stručná historie a významné památky. Žihle : NAVA, 2016.

Bürgermeisteramt Scheles Plzeň-sever, Česko, 1850-1945

Preferovaná forma jména: Bürgermeisteramt Scheles Plzeň-sever, Česko, 1850-1945

Typ preferované formy jména: jméno úřední

Variantní forma jména: Městský úřad Žihle

Datum vzniku: 1850

Poznámka ke vzniku: zavedení obecní samosprávy na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení ze dne 17. března 1849 (č. 170/1849 říšského zákoníku)

Předchůdce: Žihle obec, Plzeň-sever, Česko, působnost od 1238-1850

Datum zániku: 1945

Poznámka k zániku: ústavní dekret presidenta republiky č. 18/1944 Úř. věst. čsl., o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění

Nástupce: Místní národní výbor Žihle Plzeň-sever, Česko, 1945-1990

Sídlo

Sídlo: Žihle (Plzeň-sever, Česko)

Poznámka: čp. 64

Geografická působnost

Místo: Žihle (Plzeň-sever, Česko)

Charakteristika:

úřad městské a přenesené státní správy

Dějiny původce:

Zavedením obecní samosprávy tzv. Stadionovým prozatímním obecním zřízením ze dne 17. března 1849 (č. 170/1849 říšského zákoníku) se staly nejnižší instancí veřejné správy samosprávné obce, tj. samosprávy dosavadních měst, městysů a obcí. V rámci správní reformy byly zřízeny soudní a politické okresy. Žihle usilovala o to, aby se stala sídlem okresního soudu, ale ten byl nakonec zřízen v nedalekém městě Jesenice (dnes okr. Rakovník). Žihle tedy patřila v letech 1850–1855 do soudního okresu Jesenice v politickém okresu Žatec, v letech 1855–1868 do dočasně zřízeného smíšeného politicko-soudního okresu Jesenice, v letech 1868–1938 do politického okresu Podbořany a soudního okresu Jesenice.

V období po roce 1850 byl součástí Žihle také Přehořov, což byla obec s vlastním katastrálním územím, sousedícím s katastrem Žihle. Přehořov byl roku 1883 od Žihle odloučen a ustaven jako samostatná místní obec. Toto odloučení bylo uveřejněno ve vyhlášce c. k. místodržitele č. 10/1884 z. z., odstavec 8. Součástí Žihle byla místní část Vocáskovský mlýn (Wocaskamühle, Vozajska), který se nalézal v jihovýchodní části katastru města na Mladotickém potoce.

Žihle vlastnila v roce 1932 tyto nemovitosti: radnici čp. 64, postavenou v letech 1789–1793 na místě starší radní budovy, domy čp. 62, 63, obecní kovárnu čp. 163. Z movitého majetku lze zmínit hasicí stříkačku. O majetku města ze staršího období se informace nedochovaly.

Obyvatelstvo Žihle bylo většinou německé národnosti. Podíl Čechů se ale po vzniku Československé republiky zvyšoval – ze 46 obyvatel (5,7 %) v roce 1910 stoupl jejich počet o dvacet let později na 323 (28 %). V roce 1932 v zastupitelstvu působila tři volební uskupení sdružující několik menších politických stran: Deutsche Wahlgemeinschaft (10 členů), Česká volební skupina (5 členů) a Deutsche Wirtschaftspartei (3 členové). Češi měli i poměrné zastoupení v městské radě (2 členové).

Po záboru části československého pohraničí v roce 1938 se Žihle stala součástí Říšské župy Sudety. Patřila do obvodu vládního prezidenta v Chebu se sídlem v Karlových Varech a náležela do působnosti landráta v Podbořanech. Po připojení českého pohraničí k Německu zde bylo zrušeno dosavadní obecní zřízení a s platností od 20. 11. 1938 nahrazeno německým obecním zřízením z 30. ledna 1935 (něm. Deutsche Gemeindeordnung). Volené orgány obecní samosprávy byly zrušeny. V čele městské správy stál starosta, jmenovaný nadřízeným státním úřadem (vládním prezidentem či zemským radou landrátem) na základě návrhu pověřence NSDAP, kterým byl nejčastěji okresní vedoucí NSDAP (něm. Kreisleiter NSDAP).

Během druhé světové války pracovali v žihelských podnicích a zemědělství polští, francouzští a ruští zajatci. Od roku 1944 přicházeli do města „národní hosté“, tj. Němci z východních částí Říše, kteří utíkali před postupující Rudou armádou. V dubnu 1945 dorazily na žihelské nádraží dvě vlakové soupravy plné evakuovaných vězňů z koncentračních táborů Ossendorf, Zschechen, Buchenwald a dalších, označované jako „transport smrti“. Vozy stály na nádraží osm dní a během této doby zde zemřelo 260 lidí, kteří byli pohřbeni za zdí hřbitova u kostela sv. Filipa a Jakuba. Obyvatelům Žihle a okolních vsí se podařilo několik vězňů vykoupit, také se jim snažili obstarat jídlo. Konvoj odjel 1. května 1945 směrem na Žatec.

Dne 8. května dorazily do Žihle 4 vojenské vozy americké armády. O dva dny později přijelo vojsko Rudé armády a v Žihli byl ustaven národní výbor.

Funkce původce:

Vedení zápisů ze zasedání obecních orgánů;
organizace voleb obecního zastupitelstva, sestavování voličských seznamů;
evidence obecních příslušníků, společníků a přespolních, vystavování domovských listů;
pronájem, evidence a údržba obecního movitého i nemovitého majetku;
sestavování rozpočtu, hospodaření podle rozpočtových pravidel;
vedení účetní agendy;
dohled nad vnitřním pořádkem a bezpečností;
dohled nad potulnými osobami;
stavba a údržba obecních komunikací;
dohled nad veřejnou mravností;
osvědčování mravů a zachovalosti;
dohled nad bezpečností staveb a dodržování stavebních předpisů;
péče o chudé a nemocné;
péče o zajištění škol, vybírání školného;
spolupráce se spolky;
podíl na vybírání daní, přírážek a příspěvků;
provádění soupisu hospodářských zvířat;
péče o nezaměstnané;
organizace povolení rybolovu.

Normy konstitutivní:

Stadionovo prozatímní obecní zřízení ze dne 17. března 1849 (publikováno v příloze císařského patentu č. 170/1849 ř. z.);
nařízení ministra vnitra č. 116/1850 ř. z., výklad obecního zřízení;
nařízení ministra vnitra č. 46/1854 ř. z., o setrvání obecních zastupitelstev až do vydání nového obecního zákona;
obecní zřízení (vydáno v příloze císařského patentu č. 58/1859 ř. z., nevešlo s výjimkou ustanovení o domovském právu v platnost);
nařízení státního ministerstva č. 261/1860 ř. z., o provedení nových voleb do obecních zastupitelstev;
nový říšský obecní zákon č. 18/1862 ř. z.;
obecní zřízení a volební řády pro Čechy (č. 7/1864 z. z. s pozdějšími novelami: č. 21/1864, 16/1866, 31/1868, 44/1869, 45/1869, 87/1874, 74/1880, 28/1889, 59/1893, 40/1897, 97/1899, 12/1901 z. z.);
zákon č. 75/1919 Sb., řád volební v obcích republiky československé včetně pozdějších novel;
zákon č. 76/1919 Sb., změna a doplnění obecních zřízení a městských statutů;
zákon č. 329/1921 Sb., o přechodné úpravě finančního hospodaření obcí a měst;
zákon č. 77/1927 Sb., o nové úpravě finančního hospodaření svazků územní samosprávy;
zákon č. 169/1930 Sb., novela zákona o finančním hospodaření svazků územní samosprávy;
zákon č. 122/1933 Sb., o změnách řádu volení v obcích;
zákon č. 69/1935 Sb., o finančních opatřeních v oboru územní samosprávy;
německý obecní řád (Deutsche Gemeindeordnung) a zákon ze dne 14. dubna 1939 pro obce připojené od 1. října 1938 k Německu podle nařízení z 10. listopadu 1938.

Vnitřní struktury:

Na základě Stadionova prozatímního obecního zřízení (č. 170/1849 říšského zákoníku), následně podle rámcového říšského obecního zákona (č. 18/1862 říšského zákoníku) a obecního zřízení a volebního řádu pro Čechy (č. 7/1864 zemského zákoníku pro království České) byly v obci ustaveny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jenž prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních. Počet členů výboru se odvozoval podle počtu členů obce s volebním právem.

Po vzniku Československé republiky stanovil průběh voleb do obecních zastupitelstev nový volební řád v obcích z 31. ledna 1919 (zákon č. 75/1919 Sb., kterým vydává se řád volení v obcích republiky Československé). Rušil volební census a všeobecné, rovné, tajné a přímé hlasovací právo přiznával mužům i ženám od 21 let, přičemž museli mít v obci aspoň tři měsíce trvalé bydliště. Volební období bylo prodlouženo ze tří na čtyři roky, od roku 1933 na šest let (zákon č. 122/1933 Sb., o změnách řádu volení v obcích). Novela obecního zřízení ze 7. února 1919 (zákon č. 76/1919 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení dosavadních obecních zřízení a městských statutů v Československé republice) přejmenovala v § 1 obecní představenstvo na obecní radu a obecní výbor na obecní zastupitelstvo. Počet členů zastupitelstva byl nově určován podle počtu obyvatel. Městskou radu včetně starosty a náměstků tvořila třetina počtu zastupitelů.

O činnosti městské samosprávy v Žihli a jejích představitelích po roce 1850 se nedochovaly téměř žádné informace. Z rukopisu zdejšího kronikáře Franze Gohouta lze zjistit, že dne 21. srpna 1932 se konaly obecní volby, z nichž bylo ustaveno 18členné zastupitelstvo, 6členná rada v čele se starostou Josefem Stolzem a jeho zástupcem Franzem Ulmem. V souvislosti s připojením Žihle k Německu a změnami v organizaci městské správy jmenoval na podzim 1938 pověřenec NSDAP v Jesenici Franze Ulma, dosavadního místního vedoucího SdP (něm. Ortsleiter SdP), starostou Žihle. Ulm setrval v úřadě až do května 1945.

Od roku 1921 (na základě zákona č. 329/1921 Sb., o přechodné úpravě finančního hospodaření obcí a měst) existovala v Žihli finanční komise, v roce 1932 9členná. Roku 1929 byl rozhodnutím městského zastupitelstva pověřen vedením pamětní knihy Franz Gohout.

Zdroje informací:

Archivní prameny:

SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích, fond Sbor národní bezpečnosti - stanice Žihle /nezpracováno/, pamětní kniha 1945-1948.

SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích, fond Místní národní výbor Žihle /nezpracováno/, zápisy z rady MNV 1945.

Tištěné prameny:

PALACKÝ, František. Podrobný popis Království českého. Praha, 1848.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1872.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1886.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1893.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1907.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1913.

Verzeichnis der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Zevrubný popis rozdělení země Království českého. Praha, 1854.

Das Sudetenbuch : Handbuch für den Reichsgau Sudetenland, 1941, 2. Jahrgang, erster Teil des Buches.

Literatura:

BRZOBOHATÝ, Jan. Okupační finanční správa v odtržených českých oblastech v letech 1938-1945. Sborník archivních prací, Praha : Archivní správa ministerstva vnitra v nakladatelství Orbis, 1962, roč. 7, č. 2, s. 68-86.

EDL, Jan. Přehled změn v územní reorganizaci politické správy v letech 1928-1948. Paginae historiae. Sborník Národního archivu, Praha : Národní archiv, 2006, č. 14, s. 485-545.

GOHOUT, Franz. Heimatkunde und Geschichte der Stadt Scheles. Žihle, 1935. (rukopis)

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan. Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

CHMELÍKOVÁ, Soňa. Žihle. Vztahy Čechů a Němců v období 1. republiky 1918-1938.

Tiskem nepublikovaná diplomová práce, Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem 1996.

KUČA, Karel. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl - V-Ž. Praha : Libri, 2011.

VLČKOVÁ, Jitka - VLČEK, Pavel. Žihle - stručná historie a významné památky, Žihle : NAVA, 2016.

Místní národní výbor Žihle Plzeň-sever, Česko, 1945-1990

Preferovaná forma jména: Místní národní výbor Žihle Plzeň-sever, Česko, 1945-1990

Typ preferované formy jména: jméno úřední

Variantní forma jména: MNV Žihle

Datum vzniku: 1945

Poznámka ke vzniku: ústavní dekret presidenta republiky č. 18/1944 Úř. věst. čsl., o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění

Předchůdce: Bürgermeisteramt Scheles Plzeň-sever, Česko, 1850-1945

Datum zániku: 1990

Poznámka k zániku: zákon č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení)

Sídlo

Sídlo: Žihle (Plzeň-sever, Česko)

Charakteristika:

úřad místní lidové správy a přenesené státní správy

Dějiny původce:

Místní národní výbor v Žihli vznikl podle ústavního dekretu presidenta republiky č. 18/1944 Úř. věst. čsl., o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění. První schůze se konala 9. května 1945 za účasti místních Čechů a vládního komisaře Boka z Kralovic. Předsedou národního výboru byl zvolen František Dudla. Na schůzi dne 20. května 1945 byl jmenován Bohumil Šiml vládním komisařem Žihle, dále byli zvoleni další členové národního výboru a zřízeny některé komise.

Podle dekretu presidenta republiky č. 121/1945 Sb., o územní organizaci správy, vykonávané národními výbory, patřila Žihle do soudního okresu Jesenice ve správním okrese Podbořany. Na základě vládního nařízení č. 3/1949 Sb., o územní organizaci okresů v českých zemích, náležela Žihle do okresu Plasy v Plzeňském kraji a po přijetí zákona č. 36/1960 Sb., o územním členění státu, připadla do okresu Plzeň-sever.

V souvislosti s novým územně správním uspořádáním státu v roce 1960 byly zrušeny MNV Hluboká a Přehořov a i se svými osadami začleněny do společného správního obvodu Místního národního výboru v Žihli. Připojena byla taktéž dosavadní osada Tisu u Blatna Nový Dvůr. Roku 1980 došlo k dalšímu sloučení, a to s obcemi Tis u Blatna (s osadami Balková a Kračín) a Velečín (s osadami Pastuchovice a Ostrovec).

Po přijetí zákona č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), Místní národní výbor v Žihli zanikl. Jeho práva a závazky přešly na obec Žihle. Dne 20. listopadu 1990 se konala poslední schůze rady MNV.

Archivní fond původce Místní národní výbor Žihle (EL NAD 182) je dosud nezpracovaný.

Normy konstitutivní:

Ústavní dekret presidenta republiky č. 18/1944 Úř. věst. čsl., o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění;
vládní nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů;
směrnice Ministerstva vnitra č. 6/1945 Ú. l., pro národní výbory místní a okresní ze dne 19. května 1945;
vládní nařízení č. 44/1945 Sb., o rozsahu působnosti národních výborů;
vyhláška Ministerstva vnitra č. 966/1947 Sb., kterou se vydává prozatímní organizační řád místních národních výborů;
vládní nařízení č. 14/1950 Sb., o organizaci místních národních výborů;
vládní nařízení č. 119/1951 Sb., o tajemnicích místních národních výborů;
zákon č. 14/1954 Sb., o volbách do národních výborů;
zákon č. 11/1957 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o volbách do národních výborů;
zákon č. 39/1960 Sb., o volbách do národních výborů;
zákon č. 65/1960 Sb., o národních výborech;
zákon č. 69/1967 Sb., o národních výborech;
zákon č. 367/1990 Sb., o obcích.

Zdroje informací:

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. Dějiny správy v českých zemích. Od počátku státu po současnost. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

II. Dějiny archivního souboru

Dějiny jednotky popisu:

O tom, kde byly archiválie u původce uloženy, se nedochovaly žádné informace. Před převzetím archiválií do péče okresního archivu došlo zcela jistě ke ztrátě významných písemností. Franz Gohout ve svém rukopisu Pojednání o vlastivědě a dějinách města Žihle (Heimatkunde und Geschichte der Stadt Scheles, poř. č. 14) z roku 1935 uvádí mezi svými zdroji např. knihy získání městského práva z let 1721–1840, kontribuční rejstříky a daňové knihy ze 17. a 18. století, kroniku z let 1835–1878 a jiné materiály ze 17.–19. století. Podle autorů monografie Žihle - stručná historie a významné památky manželů Vlčkových (s. 6) byly údajně v květnu 1945 písemnosti "vyházeny" z budovy radnice a spáleny.

Přímý zdroj akvizice:

Dne 14. května 1954 provedl na Místním národním výboru v Žihli okresní archivář Jaroslav Vavřík výběr archiválií ve skartačním řízení a převzal je do nově vzniklého archivního fondu Archiv obce Žihle v Okresním archivu v Plasích (č. přírůstku 1044).

Dne 24. února 1997 předal starosta obce Žihle Jiří Procházka do správy Státního okresního archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích tři listiny (č. j. OA-113-3/1-97). Dne 20. prosince 2002 převzal Státní okresní archiv se sídlem v Plasích dvě listiny od Mgr. Pavla Suka, starosty města Manětín (č. přírůstku 54/02). Dne 14. listopadu 2011 proběhl na žádost Obecního úřadu Žihle výběr archiválií mimo skartační řízení, při němž byl do archivního fondu AM Žihle převzat rukopis Franze Gohouta (poř. č. 14, č. přírůstku 53/2011). Dne 11. září 2014 bylo delimitováno z archivního fondu Rodinný archiv Lažanských-Manětín, EL NAD 20002, uloženého ve Státním oblastním archivu v Plzni, razítko obce Žihle (č. přírůstku 36/2014). K poslednímu přírůstku došlo dne 11. května 2018, kdy byly do fondu Archiv obce Žihle přeřazeny přihlašovací lístky pobytu z archivního fondu Archiv obce Přehořov, EL NAD 132 (SOAP/060-157/2018).

III. Archivní charakteristika archivního souboru

Způsob uspořádání:

Archivní fond Archiv obce Žihle je dochován torzovitě a obsahuje písemnosti z let 1559–1946 vzniklé z činnosti obce Žihle a částečně Místního národního výboru Žihle.

Vzhledem k torzovitému dochování fondu a absenci spisového plánu bylo při pořádání použito umělé pořádací schéma, uvedené v příloze č. 2 Metodického pokynu archivní správy č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ (č. j. MV-35224-1/AS-2017).

Archivní pomůcka byla zpracována prostřednictvím softwarové aplikace ELZA (Elektronické zpracování archiválií).

Během inventarizačních prací došlo ke zpřesnění časového rozsahu písemností, k přeřazení jedné úřední knihy do nově vzniklého archivního fondu Cech kožešníků Žihle, EL NAD 1415 (č.j. SOAP/60-261/2019), a přehodnocení dvou evidenčních jednotek z listin na fascikly. Přemanipulováním písemností se změnila metráž archivního fondu na současných 0,55 bm.

Jazykem většiny archiválií je němčina, pouze listiny z roku 1559 a 1599 jsou psané česky. Datace fas 1 (poř. č. 16) a raz 1 (poř. č. 30) byly stanoveny kvalifikovaným odhadem. Ve vedení knihy vydaných domovských listů (ukn 2, poř. č. 8) a trestní knihy (ukn 5, poř. č. 11) krátce pokračoval i MNV Žihle, proto zápisy z roku 1946 tvoří posteriora fondu.

Budoucí přírůstky:

Neočekávají se.

Fyzický stav jednotky popisu a technické požadavky:

Vyhovující, nevyžadující restaurátorský ani konzervátorský zásah.

Odkazy na příbuzné dokumenty, archiválie a pomůcky pro vyhledávání:

Další archiválie ke starším dějinám Žihle, např. pozemkové knihy, dokumenty k obnovám městské rady nebo žihlaskému kostelu, se nacházejí v archivním fondu Velkostatek Petrohrad, EL NAD 323, uloženém ve Státním oblastním archivu v Třeboni - oddělení Jindřichův Hradec.

Pravidla zpracování:

Současné pořádání a inventarizace archivního fondu proběhly na základě vyhlášky č. 645/2004 Sb., Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (č. j. SOAP/006-0767/2010) včetně dodatku platného od 15. července 2014 (č. j. SOAP/006-1300/2014), Metodického pokynu archivní správy č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ (č. j. MV-35224-1/AS-2017) a Základních pravidel pro zpracování archiválií. 2. opravené vydání. Praha : OASSS MV, 2015.

IV. Tematický popis archivního souboru

Tematický popis jednotky popisu:

Archivní fond Archiv obce Žihle je dochován torzovitě a poskytuje tak pouze ojedinělé informace k hospodářskému, politickému a správnímu vývoji městečka.

Mezi nejcennější části archivního fondu patří tři privilegia z let 1559, 1599 a 1793, potvrzující nejdůležitější práva a pravomoci městečka Žihle.

Velmi významný je rukopis Franze Gohouta Pojednání o vlastivědě a dějinách města Žihle (poř. č. 14) z roku 1935, který vychází z již ztracených materiálů a popisuje velice podrobně dějiny Žihle od jejího založení až do roku 1848 včetně následného vyvázání pozemků z feudálních povinností v obci Žihle.

Knihy vydaných domovských listů z let 1864–1938 (1945) a trestní knihy z let 1851–1945 (1946) jsou jedinými ucelenějšími materiály týkající se evidence obyvatelstva.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení archivní pomůcky

Informace o zpracování:

Archivní fond částečně zpracoval po převzetí archiválií v roce 1956 Jaroslav Vavřík. Archivní fond Archiv města Žihle 1559–1945 (1946) byl uspořádán v září 2019. Čistopis archivní pomůcky byl vyhotoven v dubnu 2020.

Zpracovatel jednotky popisu: Němečková Eva Mgr. Ph.D.

Datum popisu: 22. 4. 2020

Seznam použitých zkratk

AM	archiv města
AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
čsl.	československý
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
ej.	evidenční jednotka
JUDr.	doktor práv
kar	karton
lio	listina do roku 1850
MNV	místní národní výbor
MV	ministerstvo vnitra
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei
okr.	okres
poč. ot.	počet otisků
poř. č.	pořadové číslo
raz	razítko
rkp	rukopis
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů a nařízení
SdP	Sudetendeutsche Partei
SOA	státní oblastní archiv
SOKA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha
Úř. věst. čsl.	Úřední věstník Československa
ZP	Základní pravidla pro zpracování archiválií
z. z.	zemský zákoník pro Čechy

Vývoj počtu obyvatel a domů v Žihli

	počet obyvatel	počet domů
1869	731	117
1880	769	137
1890	751	138
1900	765	144
1910	806	144
	(z toho 46 Čechů a 760 Němců)	
1921	945	159
	(z toho 176 Čechů a 720 Němců)	
1930	1152	232
	(z toho 323 Čechů a 809 Němců)	
1950	950	254

Přehled primasů, představených a starostů v Žihli

Jméno	Doložená doba působení
Johann Wechtler	1650, 1662-1668
Johann Frey (ml.)	1670-1674, 1682-1683
Mathes Sentner	1687, 1706
Michael Lüftner	1716
Adalbert Traschackh	1720
Joseph Sentner	1728-1729
Adalbert Hantschig	1748
Anton Jantta	1749-1768
Johann Jacob Lüfftner	1768-1769
Franz Wechtler	1789-1790
Josef Rosenmüller	1790-1801
Prokop Posolt	1810
Anton Bständig	1834
Josef Böhm	1836
Josef Posolt	1839
Josef Stolz	1925, 1932
Franz Ulm	1938-1945

223105010/181

1

Archiv města Žihle

němčina, čeština

počet ej: fas 2, kar 1, lio 3, raz 1, rkp 2, ukn 8

1

2

Listiny do r. 1850

1//1

3

lio 1

Ferdinand I. obnovuje stará privilegia, povyšuje Žihli na městečko a uděluje jí městský znak, výroční trhy a právo pečtit zeleným voskem

28.11.1559

čeština; originál, restaurováno; 635 x 340-950 mm; pergamen

vydavatel: Ferdinand I. císař, 1503-1564

pečetitel: Ferdinand I. císař, 1503-1564

příjemce: Žihle obec, Plzeň-sever, Česko, působnost od 1238-1850

místo vydání: Vídeň (Rakousko)

poč. ot.: 1/1

ed. a lit.: Listina přepsána a přeložena ve strojopisné vlastivědné práci F. Gohouta (rkp 2) s. 103-107.

veř. pozn.: Listina obsahuje barevné vyobrazení uděleného znaku.

1//2

4

lio 2

Mikuláš Libštejnský z Kolovrat potvrzuje Žihli privilegia a uděluje právo vařit pivo

7.5.1599

čeština; originál, restaurováno; 560 x 225-55 mm; pergamen

vydavatel: z Kolovrat Mikuláš Libštejnský [1564]-[1600]

příjemce: Žihle obec, Plzeň-sever, Česko, působnost od 1238-1850

místo vydání: Žihle (Plzeň-sever, Česko)

pečetitel: z Kolovrat Mikuláš Libštejnský [1564]-[1600]

pečetitel: Žatec obec

pečetitel: Rakovník obec

pečetitel: Jesenice obec

poč. ot.: 4/1

ed. a lit.: Listina přepsána a přeložena ve strojopisné vlastivědné práci F. Gohouta (rkp 2) s. 122-123.

veř. pozn.: Dochovaná pečeť města Jesenice.

1//3

5

lio 3

František II. uděluje Žihli dva jarmarky s dobytčími trhy

27.5.1793

němčina; originál, restaurováno; 820 x 470-90 mm; pergamen

vydavatel: František II. císař, 1768-1835

pečetitel: František II. císař, 1768-1835
příjemce: Žihle obec, Plzeň-sever, Česko, působnost od 1238-1850
místo vydání: Vídeň (Rakousko)
poč. ot.: 1/1
ed. a lit.: Listina přepsána a přeložena ve strojopisné vlastivědné práci F. Gohouta (rkp 2)
s. 337-338.

2 6

Správní knihy

2//1 7 ukn 1

Knihy vydaných domovských listů 1864-1932

2//2 8 ukn 2

Knihy vydaných domovských listů 1932-1938 (1945)

2//3 9 ukn 3

Knihy cizích příslušníků v Žihli, kteří mají domovské právo v jiné obci 1857-1926

2//4 10 ukn 4

Trestní kniha 1851-1929
(evidenční ročníky žihelských příslušníků ze státních soudů)

2//5 11 ukn 5

Trestní kniha 1929-1945 (1946)
(evidenční ročníky žihelských příslušníků ze státních soudů)

3 12

Odborná pojednání a přepisy historických pramenů

3//1 13 rkp 1

Přepis soudní knihy městečka Žihle 1662-1738 1934
autor: Gohout Franz JUDr. 1907-působnost do 1945

3//2 14 rkp 2

Pojednání o vlastivědě a dějinách města Žihle 1935
Heimatkunde und Geschichte der Stadt Scheles

strojopis

autor: Gohout Franz JUDr. 1907-působnost do 1945

tvůrce výtvarné stránky: Gohout Franz JUDr. 1907-působnost do 1945

ed. a lit.: Digitalizováno na Porta fontium: bavorsko-česká síť digitálních pramenů [online], Státní oblastní archiv v Plzni [cit. 2019-10-15]. Oddíl Kroniky, zde Žihle - Heimatkunde und Geschichte der Stadt Scheles. Dostupné z: www.portafontium.eu

4 15

Spisový materiál

4//1 16 fas 1

Výhostní list pro Michaela Neythartda vydaný městem Loket [1580]

němčina; originál, restaurováno, nečitelný; 540 x 210-75 mm; pergamen

vydavatel: Loket obec

pečetitel: Loket obec

místo vydání: Loket (Sokolov, Česko)

poč. ot.: 1/0

4//2 17 fas 2

Rodný list Jakoba Possolta, vydaný purkmistrem a radou městečka Žihle 9.4.1679

němčina; originál, restaurováno; 320 x 200 mm; papír

vydavatel: Žihle obec, Plzeň-sever, Česko, působnost od 1238-1850

pečetitel: Žihle obec, Plzeň-sever, Česko, působnost od 1238-1850

místo vydání: Žihle (Plzeň-sever, Česko)

poč. ot.: 1/1

ed. a lit.: Přepsán a přeložen ve strojopisné vlastivědné práci F. Gohouta (rkp 2) s. 201-202.

4//3 18 kar 1

Seznam devíti uprchlých rekrutů ze Žihle, včetně věku a čísla domů 1813

4//4 19 kar 1

Rozpočet prací na stavbu Národního domu v Žihli (včetně plánu) 1923

4//4/1 20

Půdorys prvního patra Národního domu 1923

objednatel / příjemce: Bürgermeisteramt Scheles Plzeň-sever, Česko, 1850-1945

Označení Obsah	Poř. č.	Ukládací číslo Datace
4//5	21	kar 1
Rozsudek nad Karlem Tschiharschem		1934
4//6	22	kar 1
Evidenční lístky několika obyvatel obcí Pastuchovice, Velečín a Ostrovec zaslané Městskému úřadu v Žihli		1938-1943
4//7	23	kar 1
Trestní list Jaroslava Šimla		1944
4//8	24	kar 1
Nařízení Landrátu Podbořany týkající se nového určení výše živnostenské daně za účetní rok 1943		1944
5	25	
Účetní knihy		
5//1	26	ukn 6
Hlavní kniha výdajů (časové účetnictví)		1943-1944
5//2	27	ukn 7
Hlavní kniha výdajů (časové účetnictví)		1944-1945
5//3	28	ukn 8
Hlavní kniha příjmů (časové účetnictví)		1944-1945
6	29	
Typář		
6//1	30	raz 1
Razítko městečka Žihle		[1801]-[1900]
26 x 30 mm; kovový plíšek na dřevěném hranolu		
majitel: Bürgermeisteramt Scheles Plzeň-sever, Česko, 1850-1945		
místo vzniku jednotky popisu: Žihle (Plzeň-sever, Česko)		
popis obr.: v pečetním poli městský znak Žihle		
veř. pozn.: Bez opisu.		

Rejstřík korporativní

Bürgermeisteramt Scheles Plzeň-sever, Česko, 1850-1945	20, 30
Jesenice obec	4
Loket obec	16
Rakovník obec	4
Žatec obec	4
Žihle obec, Plzeň-sever, Česko, působnost od 1238-1850	3, 4, 5, 17

Rejstřík osobní

Ferdinand I. císař, 1503-1564	3
František II. císař, 1768-1835	5
Gohout Franz JUDr. 1907-působnost do 1945	13, 14
z Kolovrat Mikuláš Libštejnský [1564]-[1600]	4

Rejstřík zeměpisný

Loket (Sokolov, Česko)	16
Vídeň (Rakousko)	3, 5
Žihle (Plzeň-sever, Česko)	4, 17, 30

Rejstřík děl

Heimatkunde und Geschichte der Stadt Scheles (Plzeň-sever, Česko)

14

Název archivní pomůcky: Archiv města Žihle

Značka fondu: AM Žihle

Časové rozmezí archivní pomůcky: 1559-1945 (1946)

Počet evidenčních jednotek zpřístupněných archivní pomůckou: fas 2, kar 1, lio 3, raz 1, rkp 2, ukn 8

Počet jednotek popisu, které lze na základě archivní pomůcky zpřístupnit: 30

Rozsah archivní pomůckou zpřístupněných archiválií: 0,55 bm

Stav archivní pomůckou zpřístupněných archiválií ke dni: 22. dubna 2020

Zpracovatel archivního souboru: Mgr. Eva Němečková, Ph.D.

Archivní pomůcku sestavil: Mgr. Eva Němečková, Ph.D.

Počet stran archivní pomůcky: 26

Archivní pomůcku schválil: Mgr. Martina Matušková, dne 22. 4. 2020, č. j. SOAP/60-103/2020